

מוסדות
**דרבי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייט שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

אני לדודי ודודי לי

הלכה

מצוה דאורייתא שלא על פי
תיקון חז"ל

פרשת שופטים תשפ"ד

שנה כ"ה - קובץ ל"ו [תתצ"א]

יד"ל ע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

קול צהלה ורינה שפתינו אז תרננה

ברגשי גיל ושמחה משגרים אנו ברכת מזלא טבא

קדם מורינו ורבינו מורה דרכינו ומאיר נתיבותינו

כבוד רבינו מרן הגאב"ד שליט"א

לרגל השמחה במעונו בשמחת נישואי נכדו

החתן המופלג והמצויין ישראל אריה וקסלשטין ני"ו

בן לחתנו חביבו הרה"ג רבי יהודה דוד שליט"א

מראשי בית המדרש להוראה ור"מ בישיבת סלונים ירושלים

עב"ג בת הרה"ג רבי יהודה אגסי שליט"א

ויה"ר שיזכה רבינו מרן שליט"א וכל המחותנים שליט"א

לראות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח

ויתקיים בו דברי הנביא (ישעיהו ג' י')

"אמרו עדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו"

עדי נזכה לביאת גואל צדק בב"א

המברכים מכל לב

הנהלת המוסדות

רבנן ותלמידהון

פרשת שופטים

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

"ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורוך, על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים י"ז י'-יא')

א

מקור הדין

תנן בסוכה (כ"ח ע"א):

"מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. אמרו להם בית הלל לבית שמאי: לא כך היה מעשה, שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקר את רבי יוחנן בן החורנית, ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית, ולא אמרו לו דבר, אמרו להם בית שמאי משם ראייה, אף הם אמרו לו אם כן היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימך".

ובגמ' בברכות (י"א ע"א) איתא:

"תני רב יחזקאל, עשה כדברי בית שמאי עשה, כדברי בית הלל עשה. רב יוסף אמר עשה כדברי בית שמאי לא עשה ולא כלום, דתנן מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית כו' אמרו להם משם ראייה, אף הם אמרו לו אם כן היית נוהג, לא קיימת מצות סוכה מימך. רב נחמן בר יצחק אמר עשה כדברי בית שמאי חייב מיתה, דתנן אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות כדברי בית שמאי, וסכנתי בעצמי מפני הלסטים. אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל".

ותמהו התוס' (סוכה ג' ע"א ד"ה דאמר לך), היכי אייתי ראייה דהעושה כב"ש לא עשה ולא כלום ממה שאמרו זקני ב"ש לר' יוחנן בן החורנית שעשה כב"ה שלא קיים מצות סוכה. ועוד הקשו דמילתא דפשיטא הוא דאם הלכה כב"ה העושה כב"ש לא עשה ולא כלום, וכתבו ליישב וז"ל:

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

"וצ"ל דאיצטריך התם לאיתויי היכא דב"ה מחמירים מדרבנן וב"ש מוקמי לה אדאורייתא ולא גזרינן אם עשה כדברי ב"ש לא יצא ידי חובתו אפי' דאורייתא כדאשכחן לב"ש היכא דיתב אפיתחא דמטללתא דגזרי שמא ימשך אחר שולחנו וקאמרי לא קיימת מצות סוכה מימיך דאפי' מדאורייתא לא קיים ומדבית שמאי נשמע לב"ה".

ויש מן האחרונים שלמדו מדברי התוס' כלל גדול בהלכה, דכל מצוה דאורייתא שחכמים תיקנו בה דפוס וצורה באופן קיומה, אם קיים את המצוה שלא לפי תקנת חז"ל אף מה"ת לא עשה ולא כלום ואף מצוה דאורייתא אין בידו.

כך כתב הפרי מגדים ארבעה פעמים בספרו הגדול, ונפרט:

א. בפתיחה כוללת (ח"ג אות ח') כתב כן לגבי קידוש על הכוס, דאף שמה"ת יוצא ידי מצות זכור את יום השבת לקדשו באמירת דברים שיש בהם קדושת השבת, לאחר שתיקנו חכמים קידוש על הכוס, המקדש שלא על הכוס אף מצוה דאורייתא אין בידו, ומתוך כך דחה את דברי המג"א (בסי' רע"א ס"ק א') דמה"ת יוצא אדם יד"ח קידוש בתפילת ליל שב"ק באמרו מקדש השבת, וקידוש שעושה שוב בביתו אינו אלא מדרבנן, ולדעת הפמ"ג אף מצוה דאורייתא לא קיים, לפי דברי התוס'.

ב. עוד כתב הפמ"ג (או"ח סימן נ"ג א"א ס"ק ב') דאף שלדעת הכסף משנה (פ"א מקר"ש ה"י) דזמן קר"ש של שחרית אינה אלא מדרבנן, מ"מ הקורא קר"ש לאחר זמנה אף מצוה דאורייתא אין בידו כמבואר מתוך דברי התוס'.

ג. עוד כתב הפמ"ג (סימן תרנ"א א"א ס"ק כ"ב) דאין אדם יוצא יד"ח במצוות לולב ללא נענועים, דכיון שתיקנו חכמים נענועים אף מה"ת לא קיים מצווה ללא שינענע, ועי"ש שפלפל בזה.

ד. ואחרון חביב, בהל' קר"ש (סימן ס"ג מש"ז ס"ק א') כתב דהקורא קר"ש פרקדן אף מצוה דאורייתא אין בידו לפי"ד התוס', עי"ש.

וכ"כ המנ"ח (מצוה ל"א) דאם קידש שלא עפ"י הנוסח שתיקנו חכמים לא יצא אף ידי חובת דאורייתא. ויסוד דבריהם מדברי התוס' בסוכה (ג' ע"א ד"ה דאמר לך) שכתב לבאר מ"ש "אם עשית כן לא קיימת מצות סוכה מימיך" דאף דאורייתא לא קיים, והיינו

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

מפני שאם עשה מצוה שלא עפ"י תיקון חז"ל אף מצוה דאורייתא אין בידו, עיין בדבריהם.

ב

ביסוד הדין ובביאור דברי התוס'

ולענ"ד יש לדון טובא במסקנת דבריהם, ולהבהרת הדברים יש להקדים ביאור דברי התוס', דלכאורה הדברים מחודשים ומתמיהים, דאף דבודאי יש כח ביד חכמים לתקן תקנות ולגזור גזירות ולצוות את כל בני ישראל ללכת לאורם שנאמר (דברים י"ז י"א) "לא תסור", מ"מ מנ"ל דיש בידם לבטל דבר מן התורה ולומר על מצות התורה שאינה מצוה, ובאיזה כח יעשו כן.

אלא שלכאורה מצינו יסוד זה בדברי הראשונים ובטלה דעתנו לדעתם הרחבה, דהנה מלבד דברי התוס' בסוכה שם שכתבו להדיא דאף דאורייתא לא קיים, הביאו כן הפמ"ג והמנ"ח גם מדברי התוס' בברכות (י"א ע"א) דאם עשה כדברי ב"ש והיטה וקרא לא עשה ולא כלום, הרי דלא קיים מצות קר"ש. ועוד הביאו האחרונים מדברי רבינו יונה בריש ברכות דלאחר שתיקנו שקר"ש של ערבית עד חצות אם לא קרא עד חצות אינו קורא אח"כ דפטרוהו חכמים לגמרי ואף מצוה דאורייתא אין בזה עי"ש. עוד מצינו בספר האשכול בהל' ציצית (סוף סי' ל"ב) שהביא בשם הר"י אלברגלוני דהלובש סדין בציצית לאחר שפטרוהו חכמים לוקה משום לאו דכלאים.

הרי דלאחר שביטלו חכמים למצות תכלת בסדין של פשתן אינו מקיים מצות עשה כלל ואין עדל"ת, ומכל זה נראה דיש כח ביד חז"ל לבטל מצוה מה"ת לגמרי וכמ"ש הפמ"ג והמנ"ח הנ"ל.

אך באמת מלבד הקושי בסברא בשורש הדבר, דמנ"ל ובאיזה כח יכולים חז"ל לעקור דין תורה, יתעוררו לפי"ז קושיות ותמיהות רבות, דאטו כל פסול דרבנן בגט ובקידושין מבטלתן אף לגבי דין תורה וכן בהפרשת תרומה וכדו', וכבר תמהו בזה האחרונים ועיין בתשובת דבר אברהם (ח"ב סי' כ"ו) ובעוד אחרונים שהאריכו בזה.

ונראה בזה, דרק במקום שתיקנו חז"ל למיגדר מילתא ולעשות הרחקה לאיסור תורה, בטלו לגמרי מצות התורה כשנעשו שלא כתיקון חז"ל, דרק בזה נתנו תוקף עצום לדבריהם כדי להרחיק את האדם מן העבירה וביטלו לגמרי מצות התורה אם לא

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

עשאים כתקנתם [ושמא אין כלל בכחם לבטל מצות התורה, ורק למיגדר מילתא יכולים לעשות כן דילפינן זאת מ"ושמרתם את משמרת" עשו משמרת למשמרת כמבואר ביבמות (כ"א ע"א), דהיינו שיש להם כח אף על "משמרת" דהיינו בעצם המצוה, משא"כ בשאר תקנותיהם דילפינן מקרא ד"לא תסור" דאינו אלא חוב על האדם לשמוע בקולם, וצ"ע בזה], אבל בתקנת חכמים לחוד שאינם להרחיק את האדם מאיסור תורה וכגון תקנות שונות בכתבת הגט וכדו' בודאי לא עקרו לגמרי את דין התורה אף שלא נעשה עפ"י תקנתם.

ובכל הנהו דיני שמצינו בדברי הראשונים דחז"ל עקרו מצוה מה"ת לגמרי, מיירי בגזירות שגזרו חז"ל כהרחקה לד"ת, כגון הא דסוכה שם דהוי גזירה שמא ימשך אחר שלחנו, והא דריש ברכות דהוי גזירה שמא יפשע ויבטל קר"ש לגמרי, והא דסדין בציצית דהוי גזירה משום כסות לילה שמא יעבור באיסור כלאים ללא קיום מ"ע דציצית, אבל בתקנה בעלמא אין נראה דתיקנו חז"ל לבטל לגמרי מצות התורה ואולי אין זה בכוחם כלל כנ"ל.

ואף בהרחקה וסייג לא בכל מקום תיקנו לבטל המצוה, כדחזינן בסוכה (י"ב ע"ב) בגזירת אוצר דרק לכתחלה פסול, וע"ע בתוספות (שם ב' ע"א בתוד"ה כי) לגבי נסרים דאינה סימן קללה כיון דמה"ת כשרה, אך שם י"ל דאף דאחר תק"ח פסולה אף מה"ת, אמנם כיון שסו"ס מה"ת כשרה היא אין בה סימן קללה ודו"ק.

ולפי"ז נראה בקידוש שלא על הכוס או שלא בנוסח שתיקנו חז"ל, דבודאי יצא יד"ח מה"ת אלא דמדרבנן לא יצא יד"ח, ומה שהביאו הפמ"ג והמנ"ח מדברי התוס' בברכות (י"א ע"א), והרי התם לא הוי גזירה כלל, ואדרבא הרי התם הוי ב"ה לקולא דקורא כדרכו והוא החמיר כב"ש דיטה ויקרא ואעפ"י כן לא עשה כלום, באמת לא ראיתי שם רמז דחז"ל ביטלו את המצוה שלא יקיים מצוה מה"ת, ולא כתבו אלא דלא עשה כלום מדרבנן, ולא הזכירו שאף מצוה דאורייתא אין לו כדרך שכתבו בסוכה כנ"ל עי"ש היטב.

ויש לדון לפי כ"ז בדברי האמרי בינה (או"ח סי' י"ד) שחידש דאף לשיטת המבי"ט דכונה במצוות הוי מדרבנן מ"מ אם לא כיון לבו לא קיים המצוה אף מן התורה לפי דברי התוס' בסוכה, ולדברינו אין זה נכון דלא מיירי בסייג ודו"ק.

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

אך באמת צריך ביאור אף בכה"ג דהוי משום גזירה והרחקה, באיזה כח יבטלו חכמים מצות התורה, ועיין בהגהות חכמת שלמה להגר"ש קלוגר (או"ח סימן תרל"ד) שכתב שאין פשר לדברי התוס' דאיך יתקנו חכמים שלא יקיים מצוה מה"ת, ועיין עוד מה שנדחק בזה הערוך לגר"ש.

ובאמת לא מצינו בזה דברים מפורשים וראיות גמורות בדברי הראשונים דיכולים חז"ל לתקן כן זולת בדברי התוס' בסוכה הנ"ל. ומה שהבאנו לעיל מדברי ראשונים אחרים יש לדחות, בדברי האשכול י"ל כונה אחרת וכמ"ש בקובץ הערות (אות תר"כ - תרכ"א) בשם הגר"ח מבריסק דלוקה כיון שאסרו חכמים סדין בציצית ושוב אין כאן חיוב עשה, אין הלאו נדחה דרק עשה חיובית דוחה ל"ת עי"ש.

[ויש להעיר מדברי הראב"ד בפירושו לספרא פרשה ב' שכתב דאפילו במצות עשה שהזמ"ג בנשים עדל"ת עי"ש והארכתי בזה במק"א].

וגם בדברי רבינו יונה בריש ברכות אין מבואר כלל דחכמים תיקנו שאם יקרא לאחר חצות לא יקיים אפילו מצוה דאורייתא, ולא כתב אלא שפטרוהו לגמרי ויש כח בידם לעשות כן בשוא"ת עי"ש. וראיתי שבקובץ הערות (שם) כתב דמדברי רבינו יונה משמע דאפילו מצוה דאורייתא לא קיים, אך לא ידעתי כונתו בזה מהיכן משמע כן בדבריו.

[ולכאורה יש להוכיח מדברי רבינו יונה שהביא הרא"ש (פסחים פ"י סי' ה') דס"ל דאין מצות התורה בטלה ע"י תקנ"ח, שהרי כתב לגבי קידוש בבה"כ דלא הוי ברכה לבטלה אף דהוי שלא במקום סעודה כיון שיוצא בזה יד"ח במצוה דאורייתא, אך לדברינו הנ"ל יש לחלק דשאני קר"ש לאחר חצות דהוי גדר הרחקה וז"פ].

ולולי דמסתפינא מחבראי הוי אמינא דגם התוס' לא ס"ל דיש כח ביד חכמים לתקן ולומר דאם עשה מצוה שלא עפ"י תקנתם אין בידו מצוה כלל אפילו דאורייתא, רק רוח אחרת היתה עמם, דהנה ז"ל התוס' שם:

"כדאשכחן לב"ש היכא דיתיב אפיתחא דמטללתא דגזרי שמא ימשך אחר שולחנו וקאמרי לא קיימת מצות סוכה מימך דאפי' מדאורייתא לא קיים".

ואפשר לפרש כונתם, דהנה מה דאסרו בית שמאי כשהוא בסוכה ושולחנו בתוך הבית יש לפרש בב' דרכים, א', דאין זה אלא איסור דרבנן שאסרו לעשות כן שמא

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

ימשך אחר שלחנו, אבל אין בזה כל מגרעת בקיום מצות סוכה ואם עשה כן יצא יד"ח במצות סוכה אף מדרבנן, אלא שעבר על איסור דרבנן שאסרו לעשות כן, ובלילה הראשון של חג אין צריך לחזור ולאכול שוב כזית בסוכה. ב', דמשום גזירה זו דימשך אחר שלחנו תקנו 'פסול' בסוכה, ואם עשה כן לא יצא ידי מצות סוכה ובליל א' צריך לחזור ולאכול בסוכה, אך אין זה אלא מדרבנן דמן התורה בודאי יצא יד"ח. ובזה כתבו התוס' דמדאמרו לא קיימת מצות סוכה מבואר דאין זה איסור בלבד אלא פסול בסוכה, וזה שכתבו "דאפילו מדאורייתא לא קיים" כונתם דאפילו מצות סוכה לא קיים ולא זו בלבד שעבר על איסור דרבנן.

[וקצת כיוצא בזה מצינו בב"ב (קס"ה ע"ב) דאמרו גט מקושר שמיעטו עדיו פסול מדאורייתא וביארו התוס' דאין הכונה דפסול מה"ת, דבאמת אינו פסול אלא מדרבנן, אלא דדינו כפסול מה"ת לענין דהולד ממזר או דאינו גובה מבעל חוב עי"ש].

אך באמת נראה פירוש זה דחוק בלשון התוס', ועוד דמצאתי בפסקי התוס' שם בברכות שכתב: "יש לדקדק על סייג שהוסיפו חכמים על כל מצוה אף אם קיים עיקר המצוה כהלכתה בלא התוספת שהוסיפו חכמים הוה כאילו לא קיים כלום" [ועי"ש שנכתב שד"ז לא נמצא בתוס' אלא מדוקדק לפי פירושם וכבר נתבאר לעיל שלכאורה אין זה מוכרח מפירושם], ומשמע לכאורה דהוי כאילו לא עשה כלום.

וצ"ל בביאור דברי תוס' דקבלה היתה ביד חז"ל דיש כח בידם לבטל מצות התורה, אך רק בתקנה שהיא סייג והרחקה לד"ת וכלשון הפסקי תוס' שכתב ב"סייג שהוסיפו על המצוה", ולא בתקנה כגון קידוש על הכוס כנ"ל, ולפי כל זה מובן מש"כ המג"א (סי' רע"א ס"ק א') דיוצא יד"ח קידוש מה"ת בתפלה אף שלא קידש על הכוס, כנלענ"ד.

אמנם יש מקום לומר דבאמת אין סתירה מדברי המג"א למה שכתבו הפמ"ג והמנחת חינוך, די"ל דזה גופא תיקנו חכמים, שיקדש בתפלה, ובזה יוצא יד"ח מן התורה, ושוב יקדש על הכוס. ונמצא שאף ברכת התפלה גדר קידוש הוא, ואין קידוש שבתפלה "שלא עפ"י תיקון חז"ל" ודו"ק, אך זה דוחק.

והנה ראיתי עוד בפמ"ג (סי' ל"ח מש"ז ס"ק ב') שכתב דאף לשיטת הכסף משנה (פ"ו ה"ג מקר"ש) דזמן קר"ש של שחרית הוי מדרבנן, מ"מ חז"ל עקרו את המצוה אף מה"ת לפי דברי התוס' הנ"ל. אמנם שמתי אל לבי דהפמ"ג שם כתב דרק בעושה במזיד

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

שלא כדבריהם לא קיים מצוה מה"ת ולפי"ז לק"מ מהמג"א ורבינו יונה, אך עדיין צ"ע בזה.

ובעצם החידוש שבדברי התוס' דיש כח ביד חכמים לומר שאפילו מצוה דאורייתא לא קיים, ונתקשו מנ"ל זאת, אפשר ע"פ מה שהארכתי לבאר לקמן (סימן מ"ד) דהתורה מסרה לחכמים את כללות מצוות התורה דקדוקיהם וכונותיהם כמו שמצינו בכמ"ק גדר נמסר הדבר לחכמים במצוות פרטיות, ועדיין צ"ע. ועיין עוד בנקודה זאת להלן.

ג

שכר מצוה כשמקיימה שלא כרצון ה'

והנראה עיקר לענ"ד בביאור שיטת התוס', עפ"י מה שביארתי במק"א דבאמת אין שכר מצוה ומעלת קיומה תלויים בעצם מעשה המצוה אלא בעבודת הא-ל ועשיית רצונו יתברך.

ובדרך זה ביארתי במנחת אשר בראשית (סימן ט"ו) ובמנחת אשר בכללי המצוות (סימן ח') דהמקיים מצוה ע"י שליח אין שכר המצוה וסגולתה להמשלח כלל אלא לשליח בלבד אף שהמשלח יצא ידי חובתו. ועוד ביארתי במנחת אשר בכללי המצוות (סימן י' אות ב') דהתוקע לשיר אף שיצא יד"ח למ"ד מצות אי"צ כונה מ"מ לא יקבל שכר כלל אלא יקבל עונש על שעבר על דברי חכמים שאסרו את הזמר בשבת ויו"ט כיון שלא התכוין אלא לשיר.

ועוד ביארתי בדרך זה במנחת אשר מועדים (ח"א סימן ל"ד) מש"כ הרמ"א (סימן תרל"ט ס"ז) דהיושב בסוכה בשעת ירידת גשמים אינו מקבל שכר, וביארתי דאף שמקיים בעצם מצות סוכה דלא מצינו אלא שמצטער פטור מן הסוכה, אך מ"מ מקיים מצוה כמי שאינו מצווה ועושה, אך מכיון שאמרו חז"ל משל לעבד שמזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו אין זה ראוי שישב בסוכה ויתעלם מהקיתון ששפך רבו על פניו, וממילא אינו מקבל שכר כלל.

וכך נראה פשטות כונת התוס', דלאחר שאסרו חכמים לישב בסוכה בשלחנו בתוך הבית שמא ימשך אחר שלחנו אף שמה"ת קיים מצוה מ"מ לא עשה ולא כלום ואינו מקבל שכר כלל, ובכתבם דאף מדאורייתא לא קיים, כוונתם שלא יעלה על לבו דמ"מ

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

ראוי לישוב בסוכה זו דאף דמדרבנן לא קיים מצוה מ"מ מצוה דאורייתא בידו ויקבל עליה שכר, קמ"ל דהו"ל כאילו לא קיים מצוה כלל ואין מעשיו רצויים ולא יקבל שכר מצוה כלל.

כך נלענ"ד כונת התוס', ואין בזה דוחק כלל.

ויסוד הדברים כמבואר, דבאמת אין כונת התוס' לחדש דיש ביד חכמים לבטל מצוה דאורייתא כמי שאינה, אלא דכיון שאמרו חכמים שאסור לישוב בסוכה כאשר שלחנו בתוך הבית, אף שמצד עצם ההגדרה קיים מצוה דאורייתא מ"מ אין זה רצון ה' ואינו מקבל כל שכר מצוה.

ד

באנוס מלקיימה כתיקון חכמים

והנה לפי ההבנה המקובלת בדברי התוס' פשוט שנחלקו הראשונים על דבריהם, שהרי כתב הריטב"א (סוכה כ"ח ע"א):

"הא דתנן אמרו לו אם כן היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך. לאו דוקא דהא סוכה גדולה וכשרה היא, אלא דאסרו רבנן שלא תהא שולחנו בתוך הבית גזירה שמא ימשך אחר שולחנו, אלא פירושו לא קיימת מצות סוכה כראוי וכרצון חכמים".

וכע"ז כתב הר"ן (י"ב ע"ב מדה"ר).

אך לפי דרכנו לכאורה אפשר דלא פליגי כלל, ואף לפי דברי התוס' מדרבנן הוא שלא יצא מצות סוכה ולא מדאורייתא.

אך באמת נראה דבודאי נחלקו הראשונים, שהרי הריטב"א והר"ן כתבו לדמות מה שאמרו "לא קיימת מצות סוכה מימיך" למה שאמרו בפסחים (קט"ז ע"ב) "רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו", "שפירושו שלא קיים מצותו כראוי אבל ודאי אינו מעכב, וכן רבים" (לשון הריטב"א) וכע"ז בר"ן שם ובפסחים כ"ה ע"ב מדה"ר).

הרי שגם בנידון דידן נקטו שלא קיים מצוה מן המוכחר ולא עשה מצוותו כמצוות חכמים, אך מ"מ קיים מצוות סוכה, ונראה ברור שאכן נקטו שבאמת יצא ידי מצוות

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

סוכה אף מדרבנן אלא שעבר על איסור דרבנן ולא קיים מצות סוכה כתיקנה וכרצון חכמים, אך מ"מ אין ברכתו לבטלה ואין מצותו בטלה.

ולכאורה נפ"מ באופן שהוא אונס גמור ואין בידו אלא סוכה זו, האם יש מצוה לישב בה או לא, דלשיטת התוס' לא יישב בה דלאחר שאסרו חכמים לישב בה שוב אין בה כל חפץ וכל שכר והו"ל כאילו אין בה אף מצוה דאורייתא, אבל לשיטת הריטב"א והר"ן דמ"מ יש כאן מצוה דאורייתא ואף לאחר שחששו ימשך אחר שולחנו מ"מ אם ישב בסוכה קיים מצוותו אלא שלא קיים מצוה כתיקונה וכדיעבד יצא יד"ח, אפשר דבאי אפשר בעניין אחר מ"מ ישב בה לקיים מצוותו.

ועוד דלכאורה נראה מתוך דברי הריטב"א והר"ן דכל החשש שמא ימשך אחר שולחנו אינו איסור גמור אלא לכתחלה בדאפשר, אבל בדאי אפשר כלל מצוה לישב בסוכה וכעין הא דכל שלא אמר דפשוט דאם אין בידו לומר שלשה דברים אלה מ"מ מצוה עליו לספר בנסים של יציאת מצרים אף שלא קיים מצותו כתיקנה.

אך בכל עיקר דבריהם לכאורה צריך עיון איך כתבו לדמות שולחנו בתוך הבית להא דכל שלא אמר, והלא בשלחנו בתוך הבית חששו שמא ימשך אחר שולחנו ולכאורה הוי איסור גמור מדרבנן וככל הגזירות וההרחקות, וכיון שחששו שמא יעבור על איסור תורה יש בידם לעקור דבר מה"ת בשוא"ת, וכמו בסדין בציצית דאף אם אין לו בגד אחר ודאי לא ילבשנו, משא"כ בכל שלא אמר שאין כאן גזירה וסייג אלא הלכה בעלמא שאינה מעכבת ואין בה אלא מצוה מן המובחר.

ועוד דלהדיא אמרו (שם ג' ע"א) דלשיטת בית שמאי לא יצא, ומשום כך נראה דאף לשיטתם שאני שלחנו בתוך הבית דהוי איסור מהא דכל שלא אמר, וכל כונתם דמה שאמרו לא קיימת מצות סוכה מימין לאו דוקא שלא קיים כלל את המצוה, וכמו מה שאמרו לא יצא ידי חובתו אם לא אמר שלשה דברים בפסח, דהוי לאו דוקא.

אך מ"מ נראה דאם אין לו סוכה אחרת ישב בסוכה זו דמוטב לעבור על איסור דרבנן, מלעבור על איסור דאורייתא ולאכול חוץ לסוכה.

אמנם לכאורה מצינו כע"ז בדברי רבינו יונה (ברכות א' ע"א) דמי שלא קרא קר"ש לפני חצות לא יקרא לאחר חצות, דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בשוא"ת, והרי גם בזה יש לטעון דמוטב לעבור על איסור דרבנן ולקרוא לאחר חצות מלבטל מצוה

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

דאורייתא לגמרי ולא לקרוא כלל. וע"כ דכיון דיש כח בידם לעקור דבר מן התורה בשוא"ת שוב הו"ל כאילו לא קיים מצוה כלל וכדברי התוס' בסוכה.

ואפשר דאכן שיטת רבינו יונה כשיטת התוס' בסוכה דכאשר גזרו חכמים להרחיק את האדם מן העבירה אכן הו"ל כאילו ביטל המצוה דאורייתא ואין בה שכר כלל, משא"כ לשיטת הריטב"א והר"ן.

אך אפשר דשאני הא דקר"ש דאינו מבטל מצות עשה אלא בשוא"ת והרי יש כח בידם לעקור דבר מה"ת בשוא"ת ואפשר שבזה כו"ע מודי ולא יקרא לאחר חצות דאל"כ לא יתקיימו דברי חכמים, משא"כ בסוכה דהאוכל חוץ לסוכה עובר במצות התורה בקו"ע.

אך אין להקשות כלל על דברי התוס' וכי יש כח בידם לעקור דבר מה"ת בקו"ע (עיין יבמות צ' ע"ב), דעד כאן לא אמרו אלא כשבאו חכמים לבטל מצות התורה בעליל, אבל בני"ד לא בא לבטל אלא לתקן ולהוסיף ולומר ששלחנו של אדם צריך להיות בתוך הסוכה, ודו"ק.

ובמק"א דנתי בכל עיקר דין האוכל חוץ לסוכה אם הוי עבירה בקו"ע או בשוא"ת, ואכמ"ל.

ה

בין שופר בשבת לשיבת סוכה

תמצית דברינו ג' דרכים יש לבאר כונת התוס':

א. אכן כפשטות האחרונים דיש כח ביד חכמים לומר שמי שקיים מצוה שלא על דעתם גם מצוה דאורייתא אין בידו, ואף זה בכלל נמסר הדבר לחכמים, אלא שלא מצינו כן אלא בגזירה וסייג ולא בשאר תקנות חכמים.

ב. כל כוונתם שלא זו בלבד שגזרו לאסור לישיב בסוכה כששולחנו בתוך הבית אלא אף זאת גזרו שאף מצות סוכה לא קיים, אך אין זה אלא מדרבנן ולא מדאורייתא.

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

ג. באמת אין כח ביד חכמים לבטל מצוה דאורייתא, אלא דכיון שאסרו חכמים לישב בסוכה זו אף אם מקיים מצוה דאורייתא כיון שמבטל מצוה דרבנן אין מעשיו רצויים ולא יקבל שום שכר מצוה, וזה שאמרו לא קיימת מצות סוכה מימין.

ונראה לפי דרכינו ליישב את דבריו של הגרעק"א.

דהנה כתב המגן אברהם (סימן שמו"ג סק"ג) דכל שיש בו מצוה אין בו איסור ספייה, ולכך אין מעכבין את התינוקות מלתקוע בשופר ומותר אף לתת להם שופר בר"ה שחל בשבת כדי לחנכן כמו שכתבו התוס' בפסחים (פ"ח ע"א ד"ה שה לבית) דמותר להאכיל קרבן פסח לקטן אף דהוי שלא למנויו דכיון דיש בזה חינוך למצוה אין איסור ספייה.

וכתב הגרעק"א (דרוש וחידוש מערכה ח' בריש מס' חגיגה, מודפס בחי' רעק"א פסחים פ"ט ע"א) לחלק בין זה לזה דמסתבר טפי לומר כן בשופר בשבת מאשר בקרבן פסח, וז"ל:

"ולענ"ד אינו מהדומה, דהתם תקיעת שופר בשבת הוי דרבנן, אבל שלא למנויין דמדאורייתא אסור להקטין מה מהני בזה חינוך מצוה להתיר איסור דאורייתא, וגם בשופר איכא חינוך מצוה דבתקיעתו מקיים מצוה דשופר דגם גדול שתוקע בשבת קיים מצות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת, אבל אכילה שלא למנויין ליכא מצוה כלל דמצות עשה דאכילת בשר ליכא בשלא למנויין".

ובחלקת יואב (קבא דקושייתא קושיא צ"ט) תמה עליו מדברי התוס' דכיון שאסרו לתקוע בשופר בשבת, אף מצוה דאורייתא אינו מקיים, דבמקום שאסרו חכמים להדיא לקיים את המצוה כגון תקיעת שופר בשבת לכו"ע אין כאן מצוה כלל, עיי"ש.

ולכאורה אין בין תקיעת שופר בשבת לשלחנו בתוך הבית ולא כלום, דבשתי הסוגיות חששו חכמים שמא יעבור באיסור, שמא יעבירו ברה"ר ושמא ימשך אחר שולחנו, ובשתיהן יש לומר דעובר על שבות אבל המצוה כדקאי קאי.

אך באמת נראה שצדקו דבריו לפי המבואר לעיל בדעת הריטב"א והר"ן, דבאמת לא גזרו בזה איסור גמור אלא אסרו בדאפשר, ובאמת יש מקום גדול לחלק בסברא בין תקיעת שופר בשבת שבה חששו שמא יעבור על איסור מעביר ד' אמות ברה"ר שהיא מלאכת שבת, לשולחנו בתוך הבית שלא חששו אלא שיבטל מצות סוכה, ויש מקום

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

לטעון דאין זה מסתבר שיבטל מצות סוכה על צד הודאי באופן מייד ממש חשש שמא יבטלנה בעתיד, וז"פ.

ונראה פשוט בדעת הגרעק"א לפי מה שכתבנו לעיל בתוך דברינו בכונת התוס', דבאמת אין חכמים יכולים לבטל מצוה דאורייתא אלא דהיושב בסוכה זו אינו נוהג כרצון ה' ואין במעשיו תועלת ולא יקבל שכר, וכך גם בהתקע שופר בשבת שאין ביד חכמים לומר שאין כאן מצות שופר, וסברת הגרעק"א דמ"מ יש בזה גדר חינוך כיון שהמעשה לכשעצמה הוי מעשה מצוה משא"כ באוכל מבשר הפסח שלא למנויו דמצד עצם מצות התורה אין בזה מצוה כלל ופשוט אפוא דאין זה חינוך למצוה כלל.

ודו"ק בכ"ז כי קצרתי ולענ"ד כונת הגרעק"א פשוטה וברורה.

ו

במצות הסיבה

הקשה אדם קשה כברזל הגאון האדר"ת, במה דמבואר בשו"ע (סי' תע"ב ס"ז) דאם אכל מצה שלא בהסיבה צריך לחזור ולאכול, דהלא אין מצות הסיבה אלא מדרבנן, ונמצא שאם אכל מצה שלא בהסיבה יצא יד"ח מה"ת, ואינו חייב אלא מדרבנן. וא"כ שורת הדין שיכול לדלג על אכילת מצה ומרור בפנ"ע, ויאכל רק כורך, שהרי מעתה מצה דרבנן ומרור דרבנן, ואינן מבטלות אלה את אלה.

ולפי דברי התוס' בפשטותן י"ל דלאחר שתיקנו חכמים שצריך לאכול מצה בהסיבה מי שאכל שלא בהסיבה אף מה"ת לא קיים מצוה, ועדיין מצות מצה רובצת עליו מדאורייתא.

אך לפי כל הדרכים שדנתי בהם בביאור שיטת התוס', בין אם נאמר דכוונתם רק בגזירות שגזרו חכמים סייג לתורה, ובין אם שכוונתם דרק מדרבנן לא קיים הדאורייתא, ובין לפי מה שביארתי דמה"ת אכן קיים המצוה, אלא שלא יקבל עליה שכר, נראה דאין בדברי התוס' כדי לחדש דהאוכל מצה שלא בהסיבה לא קיים את המצוה אף מדאורייתא, וקושית האדר"ת עדיין במקומה עומדת.

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

והנה ביארתי להלן (סימן מ"ד) דיש במצוות דאורייתא שפרטיהם ודקדוקיהם לא נתפרשו, ונמסר הדבר לחכמים להשלים את החסר. ובכה"ג דברי חכמים כדברי תורה המה. עיין שם שביארתי בביאור גדר זה באופן יסודי.

ואפשר שכך גם בענין הסיבה.

דהלא כתב הרמב"ם (פ"ז מחמוץ ומצה הלכה ו-ז):

"בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר 'ואותנו הוציא משם' וגו', ועל דבר זה צוה הקדוש ברוך הוא בתורה 'וזכרת כי עבד היית', כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית. לפיכך כשסועד אדם בלילה הזה צריך לאכול ולשתות והוא מיסב דרך חירות" וכו'.

הרי דתקנת הסיבה יסודה במה שחייב אדם לראות ולהראות את עצמו כאילו הוא זה שיצא ממצרים, ועצם הוראה זו שכל אחד צריך לראות את עצמו כאילו הוא זה שיצא ממצרים ודאי מה"ת היא, וכפי שלמדו מפשטות הכתוב "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים", והתורה לא פרשה כיצד עליו להראות כאילו יצא ממצרים ומסרה תורה לחכמים לפרש ולתקן ענין זה, והם קבעו לעשות כן ע"י הסיבה, וכיון שכן דבריהם כד"ת המה, והאוכל מצה שלא בהסיבה אף מה"ת לא יצא יד"ח.

ואין לדחות דהסיבה מעכבת במצוה להראות עצמו כאילו יצא ממצרים, אך מה"ת שתעכב במצות מצה, דכל מצוות הלילה קשורות וכרוכות זב"ז, ואם נצטוינו להראות את עצמו כאילו יצא ממצרים, הבינו חז"ל ברוח קדשם דכונת התורה שהוראה זו תתקיים ע"י אכילת החובה בלילה הזה דהיינו אכילת מצה, והרי זה כאילו אף מצות מצה נמסרה ביד חכמים.

אמנם אף שכ"ז מתיישב על הלב, אין בזה הכרח, דבניגוד למלאכת חול המועד, ומצות העינוי ביוה"כ, דע"כ נמסרו לחכמים, דאי אפשר כלל שכל אחד יקבע לעצמו איזה מלאכות אסורות לו, וכיצד להתענות ביום הכיפורים, במה שמצוים אנו לראות עצמו כאילו יצא ממצרים אפשר שכל כונת התורה אכן שכל אחד ואחד ישתדל להרגיש בנפשו ואף להראות כך לזולתו בכל דרך שיבחר, ואין זה הכרח גמור שיש דפוס מסויים ודרך מסויימת השוה לכל נפש כיצד להראות שיצא ממצרים.

אך מ"מ נראה כדרכנו מלשון הרמב"ם וכונתו. ודוק בזה.

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

ז

מכתב בענין הנ"ל

מכתבו קבלתי ובו העיר משני מקורות על מה שאמרתי דאף שכתבו התוס' (סוכה ג' ע"א) דיכולים חכמים לומר דאם לא קיים אדם מצוות התורה לפי תקנתם ודעתם לא יצא יד"ח אף בדאורייתא, ובדרך זה פירשו מה שאמרו שם לגבי היושב בסוכה ושלחנו בתוך הבית "אם עשית כן לא קיימת מצות סוכה מימך", דאפילו מצוה דאורייתא לא קיים. ואמרתי דאין דבריהם אמורים אלא כאשר באו חכמים לעשות סייג לתורה ולהרחיק את האדם מן העבירה, אבל כשתיקנו פרטי המצוות לשלימות העבודה אין בידם לתקן שאם יקיימו את המצוה שלא כתקנתם אף דאורייתא לא יצאו.

ושני המקורות שהביא מע"כ הם:

א. שיטת הרא"ש בפסחים (פרק י' סימן ה') שדחה את דברי רבינו יונה שהצדיק את המנהג לקדש בבתי כנסיות כדי להוציא את האורחים שאין להם סעודה דאף דבעינן קידוש במקום סעודה, מה"ת לא בעינן וע"י הקידוש בביהכ"נ יצאו מ"מ ידי קידוש דאורייתא, והרא"ש חלק עליו. הרי לן שיטת הרא"ש דאף ידי דאורייתא לא יצא.

ונחלקו האחרונים בדעת הרא"ש. הגרעק"א בסימן רס"ג נקט דלדעת הרא"ש קידוש במקום סעודה מה"ת הוא ולפיכך אין כאן קידוש כלל. אך הפמ"ג (רס"ט משבצות ס"ק א') כתב דאף לדעת הרא"ש הוי מדרבנן אלא שיש בכוחם לתקן שאף מצוה דאורייתא לא קיים.

וכתלמיד הדין לפני רבותינו הגדולים בקרקע אומר אני לא כמר ולא כמר, דבאמת אין קידוש במקום סעודה אלא מדרבנן, ואין כח ביד חכמים לומר שלא קיים מצוה דאורייתא כשאין בתקנתם למיגדר מילתא (ושם כתבתי דאפשר שיש בידם אלא שלא נהגו כן, עי"ש).

אלא שהרא"ש חולק על דברי רבינו במה שכתב דכיון דיוצאים יד"ח מצות קידוש מדאורייתא לא הוי ברכה לבטלה, ולדעת הרא"ש כיון דמדרבנן אין כאן קידוש כלל אף דמה"ת באמת יוצא וקיים מצוה דאורייתא מ"מ הוי ברכה לבטלה דכל דמדרבנן אינו

מצוה דאורייתא שלא על פי תיקון חז"ל

יוצא ואין כאן מצוה הוי ברכה לבטלה מדרבנן, ומשו"כ דחה את דברי רבינו יונה במנהג זה.

ב. עוד הביא את מש"כ הרמב"ם בפ"ג מקר"ש ה"ב דהקורא קריאת שמע בבית הקברות לא יצא יד"ח וחוזר וקורא. והראב"ד שם ס"ל דיוצא יד"ח בדיעבד. ובכסף משנה ביאר שיטת הראב"ד דכיון דלועג לרש הוי איסור דרבנן אינו מעכב בדיעבד אך הרמב"ם נקט "שקנסוהו לחזור ולקרוא ואף אם היה שוגג כדי שיזהר בפעם אחרת".

ולא ידעתי מה ראית בדברי הרמב"ם והכס"מ שיש בהם ראייה דיש ביד חכמים לומר שלא קיים מצוה דאורייתא, והלא אין לזה כל רמז בדבריהם, ולא נקטו אלא שמדרבנן צריך לחזור ולקרוא שחזקו דבריהם וקנסוהו שלא יצא יד"ח ומדרבנן צריך לחזור ולקרוא.

סו"ד אין במקורות אלה כל ראייה לסתור את מה שהנחתי דלא אמרו שלא קיים את הדאורייתא אלא במקום סייג והרחקה.

אני לדודי ודודי לי

אני לדודי ודודי לי

הן ידוע מה שרמזו הקדמונים דחודש אלול אותיותיו "אני לדודי ודודי לי" (עיין משנה ברורה בהקדמה לסי' תקפ"א). ויש בדברים חידוש גדול, דהלא ידוע ומקובל שחודש אלול כל מהותו וענינו אימת יום הדין, יראה ופחד, וכמ"ש הרמב"ם (בפ"ג מהלכות חנוכה ה"ו) "אין אומרים הלל בר"ה ויוה"כ, שאין אלה ימים של שמחה יתירה אלא של אימה ויראה ופחד". מנהג אשכנז מימות הראשונים לתקוע בשופר בכל בוקר מימי אלול כדי לעורר את העם בתשובה, והלא הנביא צווח ואומר (עמוס ג' ו') "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". השופר מרעיד את מיתרי לבבינו ומביא לידי יראת ה'. וא"כ מה ענין פסוק משיר השירים שכל כולו אהבה לחודש אלול שכל כולו יראה.

אך אף במדת האהבה עלינו להתחזק בימי אלול, דהלא כאשר שבים אנו אל ה' ובאים לחסות בצל כנפיו מתמלאים אנו באהבה ובגעגועים. כאשר מתקרבים אנו אל אבינו שבשמים בימים שבהם הקב"ה מתקרב אלינו, וכמ"ש (ר"ה י"ח ע"א) "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ", מתעורר בנו הכתוב "ואני קרבת אלקים לי טוב". והוא שאמרו דר"ת אלול הם "אני לדודי ודודי לי", דכבר כתב הרמב"ם בפ"י ה"ג מהלכות תשובה ד"כ כל שיר השירים משל הוא לענין הזה" דהיינו לאהבת ה' שבלב ישראל ואהבת ה' את עמו ישראל.

ובימים אלה, ימי החסד והרחמים יכול כל אחד לשמוע את "קול דודי דופק, פתחי לי". כל המטה אוזן וכל שיש בחזהו "לב שומע" ישמע על משכבו בלילות את קול הנשמה, קול דממה דקה, לא קול ענות גבורה ולא קול ענות חלושה אלא קול דודי דופק פתחי לי.

וראו זה פלא אותה רעיה שאומרת "על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתי" (שה"ש ג' א') זו ששואלת את "השומרים הסובבים בעיר, את שאהבה נפשי ראיתם" (שם ג'), והנה בפתע פתאום "אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי" (ה' ב') ובמקום לרוץ ברגלים קלות כאילות השדה לפתוח לו שער ודלת מה היא אומרת,

אני לדודי ודודי לי

"פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם"
(שם ג').

משל הוא ענין זה עלינו ועל זרענו. רוממות אהבת ה' בגרונו "בקשתי את שאהבה נפשי, בקשתי ולא מצאתיו". אך כאשר הקב"ה מתקרב אלינו בהיותו קרוב, כאשר קול דודי דופק "פתחו לי פתח כפתחו של מחט", עצלות הנפש מתגברת עלינו "פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם".

ובזאת עלינו להתבונן בימי אלול, לשנס מתנייים ולהתחזק כארי בעבודת הבורא, לחתור בעוז ובתעצומות להתקרב אל הקב"ה ולחזור בתשובה שלימה לפניו.

ב

פסוק זה מופיע בשיר השירים בשני ניסוחים. בפרק ב' פסוק ט"ז "דודי לי ואני לו הרועה בשושנים", ובפרק ו' פסוק ג' "אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים". בפרק ב' משמע שקודם דודי לי ואח"כ אני לדודי, לא כן בפרק ו' שם כתוב אני לדודי ושוב דודי לי.

וכידוע שבכך נחלקו קוב"ה וכנסת ישראל כמ"ש באיכה רבתי (ה' כ"א):

"אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבונו של עולם שלך הוא, השיבנו. אמר להם שלכם הוא שנאמר שובו אלי ואשובה אליכם. אמרה לפניו שלך הוא שנאמר שובנו אלקי ישענו, לכך נאמר השיבנו ה' אליך ונשובה".

אנו מצפים ומבקשים השיבנו ה' אליך ורק אח"כ מבטיחים אנו ונשובה. קודם דודי לי ושוב אני לו, אך הקב"ה אומר "שלכם הוא שובו אלי ואשובה אליכם", קודם אני לדודי ואח"כ ודודי לי. עלינו לנצל את הימים הנשגבים האלה להתקרב אל הקב"ה ולעורר הלבבות בדרכי התשובה.

משל שמעתי בשם הגרש"ר הירש זצ"ל, הנה כתב רש"י (שמות י"ט ד')

אני לדודי ודודי לי

"ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, כנשר הנושא גוזליו על כנפיו שכל שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם לפי שמתיראין מעוף אחר שפורח על גביהם אבל הנשר הזה אינו מתירא אלא מן האדם שמא יזרוק בו חץ לפי שאין עוף פורח על גביו לכך נותנו על כנפיו אומר מוטב יכנס החץ בי ולא בבני. אף אני עשיתי כן ויסע מלאך האלקים וגו'".

אמת היא שגוזלי הנשר זוכים ברחמיו הגדולים להגנה שאין כדוגמתה, מוגנים הם לחלוטין מחצים ובליסטראות, אך כדי לזכות להגנה נדרשים הם למאמץ ששאר הגוזלים לא נדרשים לו, הלא איך יגיעו על גב הנשר ועל כנפיו מלמעלה, לנשר אין זרועות ארוכות להניחם על גבו. הנשר יכול להנמיך את עצמו ולהתקרב לגוזליו, אך הגוזלים הן הם אשר יצטרכו לדדות ולטפס כדי להגיע על כנפי נשרים.

ומשישכנו על כנפי נשרים צריכים הם עדיין לאחוז בו בכל כחם לבל יפלו מגבהי מרומים ויתרסקו על גבי עצים ואבנים. כך גם בני ישראל, אמנם הקב"ה ישא אותנו על כנפי נשרים, אך עלינו להתרומם כדי לזכות ולעלות ואף משנעלה, נזכה לשכון בבטחה רק אם נאחוז בחוזקה לבל נפול חלילה.

זה הזמן, אלו הימים ואם לא עכשיו אימתי. דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, אני לדודי ודודי לי. באלה הימים שומעים אנו כל אחד בלבו פנימה, קול דודי דופק פתחי לי, פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות עוברים בהם (שה"ש רבה ה' ג').

ולבי אומר לי שעגלות וקרונות אלו לא עגלות ריקות יהיו אלא מלאים ועמוסים בכל הטוב שבעולמות עליונים ותחתונים, בבני חיי ומזוני בבריות גופא ונהורא מעליא, אם אך נפתח בלבנו פתח כפתחו של מחט ונשוב אל ה' בכל לב ונפש.

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

